

Theorie van passages

Boekbespreking

Peter Peters (2003) – *De haast van Albertine. Reizen in de technologische cultuur: naar een theorie van passages*. Amsterdam: Uitgeverij De Balie, 331 pagina's

Hoe vaak gebeurt het dat je een academisch boek leest als een roman, dat je het boek niet weg kunt leggen en het in een weekend achter elkaar verslindt? Peter Peters heeft met *De Haast van Albertine* voor elkaar gekregen wat maar weinigen lukt: een vervlechting van vorm en inhoud die ervoor zorgt dat je als lezer mee op reis kunt en aan het einde van de tocht een diepe ervaring rijker bent. En dat is dan niet een ervaring van haast, zoals de titel suggereert, maar een van uitzichten, doorloop en van 'passages', het doorleven van de reis.

Het is verleidelijk om *De Haast van Albertine* te bespreken via de titel: hoe de mogelijkheid van versnelling ertoe leidt dat *Albertine*, een figuur van Proust, haast krijgt door de mogelijkheid om, per auto, twee dorpen op één dag te bezoeken. Daardoor wordt de beleving van het reizen ondergeschikt aan de opwindende snelheid die de ervaring van reizen voor altijd anders maakt. Het zou Peters' boek tekort doen om alleen deze simpele, zij het veelzeggende, illustratie voorop te stellen. *De Haast van Albertine* heeft een aantal diepere lagen die, als het boek de verspreiding krijgt die het verdient, ons denken over mobiliteit, snelheid en versnelling evenzeer veranderen als de auto dat voor de hoofdfiguur deed. Zowel voor debatten over

mobiliteit, innovatie, economische knelpunten, en 'vooruitgang' als voor alledaags beleid in organisaties en zelfs het huishouden biedt Peter Peters in dit boek een perspectief dat ons denken over tijdproblemen voor altijd in een ander licht zet.

De belangrijkste verdienste van Peters' onderzoek naar mobiliteit en snelheid is dat hij een diepgaande verkenning biedt van de complexiteit van tijd en daarmee een perspectief opent over de tijd die we denken te sparen met versnelling, maar die we in feite met steeds meer activiteit vullen, wat ten koste kan gaan van de flexibiliteit die nodig is om menselijk handelen van speelruimte en van de mogelijkheid tot improvisatie, het inspelen op dat wat niet onder controle te brengen is, te voorzien. Hij hanteert hiervoor een vorm van sneeuwbalredenering waarin de diverse lagen en aspecten van mobiliteit en technologie in hun onderliggende relaties letterlijk worden ontwikkeld. In het boek zijn de casestudies het belangrijkste; de theoretische introductie is weliswaar goed geschreven, maar niet opzienbarend. Het terugrijpen op A- en B-series van tijd (teruggaand op McTaggart) en daar, met een knipoog (p.32), een C-serie aan toevoegen opent weliswaar de mogelijkheid om de daarna volgende voorbeelden in termen van activiteiten, van handelen en praktijken te zien, maar doet ietwat plichtmatig aan. De in de cases uitgewerkte voorbeelden zijn deels op alledaagse vanzelfsprekendheden, deels op etnografische beschrijvingen en documentenstudie gebaseerd en bieden bovendien

een historisch overzicht. Peters voert ons langs het reizen sinds Thomas Cook, het autoreizen inclusief de vervaardigingsindustrie, juist ook in de zogenaamde natuurparken, in de Verenigde Staten, de strak geplande routine van de verkeerstoren op Schiphol, die toch ook zoveel niet geplande improvisatie nodig heeft en de wonderlijk combinerende scheiding van snel- en langzaam verkeer (auto en fiets) in Nederland. Het resultaat, een 'theorie van passages' ontvouwt zich helder en bedrieglijk eenvoudig; *Albertine* is spannend en stemt tot nadenken over de ruimte die we met kloktijd willen vullen, maar waarin ritme niet ongestraft vervangen kan worden door metronomische takt. Dat maakt het boek niet alleen voor cultuurfilosofen, maar zeker ook voor wetenschappers die onze post/moderne samenleving kritisch willen bestuderen een inspirerend voorbeeld.